

ΤΑΞΗ: Γ' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ: ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ

Ημερομηνία: Τετάρτη 23 Απριλίου 2025
Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ

A1.

1-Σ: Ὁ δέ γε νῦν λόγος, ἦν δ' ἐγώ, σημαίνει ταύτην τὴν ἐνοῦσαν ἐκάστου δύναμιν ἐν τῇ ψυχῇ.

2-Σ: σὺν ὅλῃ τῇ ψυχῇ ἐκ τοῦ γυνομένου περιακτέον εἶναι, ἕως ἂν εἰς τὸ ὄν καὶ τοῦ ὄντος τὸφανότατον δυνατὴ γένηται ἀνασχέσθαι θεωμένη.

3-Α: Τούτου τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, αὐτοῦ τέχνη ἂν εἴη, τῆς περιαγωγῆς (...) οὐ τοῦ ἐμποιῆσαι αὐτῷ τὸ ὄραν, ἀλλ' ὡς ἔχοντι μὲν αὐτό.

4-Α: Ὅτι μὲν οὖν νομοθετητέον περὶ παιδείας καὶ ταύτην κοινὴν ποιητέον, φανερόν τίς δ' ἔσται ἡ παιδεία καὶ πῶς χρὴ παιδεύεσθαι, δεῖ μὴ λανθάνειν.

5-Σ: οὐδὲ φανερόν πότερον πρὸς τὴν δianoian πρέπει μᾶλλον ἢ πρὸς τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος.

B1.

Ἡ λέξις περιαγωγή σημαίνει τὴ μεταστροφή συνολικά τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς πρὸς τὸ Ἀγαθὸ μέσω τῆς παιδείας. Σημαντικὸ χαρακτηριστικὸ τῆς περιαγωγῆς ἀποτελεῖ ἡ δύναμις ποὺ ἐνυπάρχει στὸν κάθε ἄνθρωπο, γιὰ νὰ τὴν πραγματοποιήσει. Ὁ συγκεκριμένος ὅρος ἔχει φιλοσοφικὴ βαρύτητα, διότι δείχνει πὼς ἡ γνώση καὶ ἡ παιδεία οφείλουν νὰ ἔχουν πάντα καθολικὸ χαρακτήρα καὶ νὰ μὴ ἐξαντλοῦνται σὲ ἐπιμέρους οπτικές γωνίες. Ὁ Πλάτων προτρέπει («περιακτέον») ὄχι μόνο σὲ θέαση, ἀλλὰ σὲ μια συνολικὴ μεταστροφή τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὸν κόσμον τῶν αἰσθήσεων πρὸς τὸν κόσμον τῶν Ἰδεῶν, σὲ μια στροφή ὅλης τῆς ὑπαρξῆς («σὺν ὅλῃ τῇ ψυχῇ») πρὸς τὸν «ἥλιο» ποὺ συμβολίζει τὴν Ἰδέαν τοῦ Ἀγαθοῦ. Πρόκειται γιὰ μια ἐπώδυνη πορεία, σὲ μια «επιστροφή τῆς ψυχῆς ἀπὸ μια νυχτερινὴ μέρα στὴν ἀληθινὴ μέρα», ὅπως ὁ ἴδιος ἀναφέρει χαρακτηριστικὰ, συσχετίζοντάς τὴν με τὴν «ἀληθινὴ φιλοσοφία». Γιὰ νὰ πραγματοποιηθεῖ αὐτὴ ἡ ολικὴ μεταστροφή τῆς ὑπαρξῆς κατὰ τὸν Πλάτωνα χρειάζεται ἡ φιλοσοφικὴ

παιδεία, ώστε ο άνθρωπος να μπορεί να βλέπει αυτά που πρέπει («οἷ ἔδει»), δηλαδή πέρα από τα επιμέρους αισθητά αντικείμενα, να κατανοεί την ουσία του καθενός από αυτά και να αντιλαμβάνεται νοητικά την Ιδέα τους. Μόνο ο φύλακας/φιλόσοφος (στο πλαίσιο της ιδανικής πλατωνικής πολιτείας) έχει αυτή τη διαφοροποιημένη στάση απέναντι στην αισθητή πραγματικότητα, αφού μόνο αυτός είναι τελικά ικανός για τη γνώση των Ιδεών. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η περιαγωγή, η στροφή δηλαδή προς νέες κατευθύνσεις, ισοδυναμεί πρακτικά με αντιστροφή των αντιλήψεων του ομηρικού κόσμου. Ενώ στον ομηρικό κόσμο η μεταθανάτια ζωή (ομηρικός Άδης) τοποθετείται σε ένα σπήλαιο, στον Πλάτωνα συμβαίνει το αντίστροφο, αφού η καθημερινή επίγεια ζωή τοποθετείται σε ένα Σπήλαιο, σε έναν Κάτω Κόσμο. Έτσι, η ψυχή δεν είναι η σκιά του σώματος, αλλά το σώμα η σκιά της ψυχής· η δίχως νόημα κίνηση της νεκρικής ύπαρξης της ψυχής στον Άδη (Ομηρος) αποδίδεται στις δίχως νόημα πράξεις των ανθρώπων μέσα στο σπήλαιο της ανθρώπινης ύπαρξης, όταν αυτές δεν βγαίνουν έξω από αυτό για να αντικρύσουν τις αιώνιες ιδέες που είναι ορατές στον Ουρανό [322 λέξεις].

B2.

Τα δύο παραπάνω αποσπάσματα, με μια πρώτη ματιά, προσεγγίζουν την παιδεία από διαφορετική οπτική γωνία, όμως δεν λείπουν και τα κοινά σημεία ανάμεσα τους.

Το κείμενο του Καντ, πρωτίστως, προβάλλει την εκπαίδευση των ανθρώπων ως τρόπο ολοκλήρωσης του ατόμου, ως μονάδα, αλλά και του γενικότερου συνόλου μέσα στο οποίο ανήκει. Μέσω αυτής προκύπτουν οι σημαντικότερες αρετές για τον άνθρωπο, οξύνεται το ήθος, οι αξίες, το πνεύμα, καλλιεργούνται τα «πιστεύω», τα ιδανικά και έτσι καταλήγουμε στην πραγμάτωση του ατόμου «Ο άνθρωπος δεν γίνεται ...της εκπαίδευσης». Θέτοντας ως βασική αρχή αυτή την ιδέα, θεωρεί πως η εκπαίδευση πρέπει να είναι μια διαδικασία ανοιχτή και προσιτή σε όλους, να έχει παγκόσμιο και κοσμοπολίτικο χαρακτήρα, ώστε να ωφελούνται όλοι από αυτήν και να ενισχύεται το συλλογικό καλό. [*«Η καλή εκπαίδευση... αυτού του κόσμου», «η σύλληψη... κοσμοπολίτικο προσανατολισμό»*].

Το κείμενο του Αριστοτέλη, εν συνεχεία, εστιάζει στον σχηματισμό του χαρακτήρα ενός ατόμου μέσω της εκπαίδευσης, με έντονο αρχαιοελληνικό στοιχείο. Θέτει στον ίδιο του τον εαυτό ένα δίλημμα, αν θα πρέπει η παιδεία να προσφέρει την αρετή ή τα χρήσιμα για την ζωή ή την γνώση, μέσα από τα διδάγματα της «*Ἐκ τε τῆς ἐμποδῶν... πρὸς ἀρετὴν ἢ τὰ περιττά*». Έπειτα θεωρεί πως ο καθένας θα πρέπει να δέχεται διαφορετική εξειδίκευση στην παιδεία ανάλογα με την κοινωνική του θέση, τις ανάγκες, αλλά και τις ασχολίες του «*Ὅτι μὲν οὖν τὰ ἀναγκαῖα... τὸν μετέχοντα μὴ βάνουσον*». Συγκεκριμένα πράττει μια διάκριση ανάμεσα στην παιδεία που πρέπει να δέχονται οι ελεύθεροι άνθρωποι, από εκείνους που προορίζονται για πρακτικά επαγγέλματα. «*Βάνουσον δ' ἔργον ... ἢ τὴν διάνοιαν*». Με αυτό τον τρόπο θεωρεί ότι προσαρμόζει τις ανάγκες του καθενός με βάση της ρεαλιστικές του ανάγκες.

Εν κατακλείδι και τα δύο κείμενα θεωρούν πως η παιδεία διαδραματίζει άμεσο και δραστικό ρόλο στην εκπαίδευση ενός ανθρώπου. Όμως αντιλαμβάνονται με διαφορετικό τρόπο τη διαδικασία επίτευξης της παραπάνω θεωρίας. Η κύρια διαφορά ανάμεσα στις δύο παραπάνω θέσεις βρίσκεται στο γεγονός πως ο ένας είναι υπέρ της ηθικής και πνευματικής τελμάτωσης του ατόμου, ενώ ο άλλος υποστηρίζει την προσαρμοσμένη παιδεία με βάση την κοινωνική διάκριση.

B3.

1-ΣΩΣΤΟ

2-ΛΑΘΟΣ

3-ΣΩΣΤΟ

4-ΣΩΣΤΟ

5-ΣΩΣΤΟ

B.4.α.

1-β, 2-α, 3-β

B4.β.νομοθετητέον, φανερόν**B. ΑΙΔΙΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ**

Γ1. Έτσι θα εξετάζατε από κοινού με πολύ μεγάλη ακρίβεια πόσο σημαντικό αγαθό είναι η υπακοή στους ισχύοντες νόμους και πόσο σημαντικό κακό είναι η περιφρόνηση και η ανυπακοή σε αυτούς, αν εξετάζατε χωριστά τα αγαθά που απορρέουν από τους νόμους και όσα προκύπτουν εξαιτίας της παρανομίας, αφού τα καταστήσετε φανερά μπροστά στα ίδια σας τα μάτια. Θα βρείτε/θα ανακαλύψετε, δηλαδή, (την παρανομία) σε όσα υπάρχουν στη μανία και στην έλλειψη μέτρου και στην πλεονεξία, ενώ (θα βρείτε/θα ανακαλύψετε) αυτούς (δηλαδή τους νόμους) να σχετίζονται (να φέρνουν εις πέρας) με τη φρόνηση και τη σωφροσύνη και τη δικαιοσύνη. Αυτή είναι η απόδειξη: Θα βλέπαμε/θα διαπιστώναμε δηλαδή ότι από τις πόλεις διοικούνται πιο σωστά/καλύτερα αυτές στις οποίες γεννήθηκαν οι καλύτεροι/άριστοι νομοθέτες.

Γ2. Ο Δημοσθένης συγκρίνει το έργο των γιατρών με αυτό των νομοθετών («τὰ μὲν γὰρ διάνοιαι») με απώτερο στόχο να ενισχύσει την υπακοή στους νόμους έναντι στην αδιαφορία. Ο Δημοσθένης αναφέρεται στις θετικές συνέπειες που προκύπτουν για την πολιτική ζωή ενός τόπου, όταν οι άνθρωποι υπακούουν στους θεσπισμένους νόμους. Πιο συγκεκριμένα, όπως οι ασθένειες των σωμάτων

παύουν να υφίστανται με τις ανακαλύψεις των γιατρών, έτσι και η αγριότητα που υπάρχει στις ψυχές μπορεί να εκμηδενιστεί από τις αποφάσεις των νομοθετών. Κατά τον Δημοσθένη, οι νόμοι υπηρετούν τη σοφία, τη σύνεση και τη δικαιοσύνη και οι πόλεις διοικούνται καλύτερα εκεί όπου έχουν γεννηθεί οι καλύτεροι νομοθέτες. Σύμφωνα με τον ρήτορα, τα πάντα (σύμπαν, θεοί, εποχές) σχετίζονται με τον νόμο και την τάξη. Ο απώτερος στόχος του Δημοσθένη είναι να πείσει τους Αθηναίους να ενισχύσουν τους νόμους και να κατηγορήσουν όσους επιλέγουν να μην δείχνουν σεβασμό σε αυτούς.

Γ3. α.

- *ταῖς ψυχαῖς*: α' κλίση ουσιαστικών → *τῶν ψυχῶν*
- *ἀγριότητας*: γ' κλίση ουσιαστικών → *τῶν ἀγριότητων*
- *διάνοιαι*: α' κλίση ουσιαστικών → *τῶν διανοιῶν*

Γ3. β.

- *παρακαλέσαντες*: παρακεκληκότες
- *βοηθήσατε*: βεβοηθηκότες ἔστε
- *καταψηφίσασθε*: κατεψηφισθε

Γ3. γ.

- *ἄριστοι*: ἀμείνονα ή ἀμείνω
- *συμβαίνοντα*: σύμβηθι
- *ἴδοιμεν*: ὀφθέντας
- *ἀσεβεῖν*: ἀσεβεῖ ή ἀσεβῆ

Γ4.

α.

Υπόθεση: *καὶ ταῦτ' ἐὰν πράξητε* (ἐὰν + υποτακτική)

Απόδοση: *τὰ δέοντα ποιήσετε καὶ τὰ κράτιστα ψηφιεῖσθε* (οριστική μέλλοντα)

Πρόκειται για έναν σύνθετο και ανεξάρτητο υποθετικό λόγο που δηλώνει το προσδοκώμενο.

Για να δηλώνει την αόριστη επανάληψη στο παρελθόν θα πρέπει να γίνουν οι εξής αλλαγές: η υπόθεση να εκφέρεται με εἰ + ευκτική και η απόδοση με οριστική παρατατικού ή με δυνητική οριστική αορίστου.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2025
Β' ΦΑΣΗ

E_3.Αλ3Α(α)

Υπόθεση: *καὶ ταῦτ' εἰ πράζαιτε*

Απόδοση: *τὰ δέοντα ἐποιεῖτε/ἐποιήσατε ἂν καὶ τὰ κράτιστα ἐψηφίζετε/ἐψηφίσατε ἂν.*

β. παρακαλέσαντες: *χρονική μετοχή, συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος βοηθήσατε, στο ὑμεῖς.*

Ανάλυση: ἐπεὶ/ἐπειδὴ (ὑμεῖς) παρεκαλέσατε.

γ. ἡλίκον ἀγαθόν ἐστιν: Πρόκειται για μία δευτερεύουσα ονοματική πλάγια ερωτηματική πρόταση που λειτουργεί ως άμεσο αντικείμενο του απαρεμφάτου πείθεσθαι.

ΟΡΟΣΗΜΙΟ
ΦΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΤΗΝ